

AĞ BULUD

(hekayə)

İmdat Avşar
(Türkiyə)

Günortaya yaxındı. Dümağ bir səs ilıq bir yel tək əsər, bir rəhmət buludu kimi keçərdi məhəllədən. Uşaqları arxasınca aparan bu səs küçələrdə əks-səda verərdi:

-Özü gedir! Özü gedir!

Uşaqlar bu səsə bağlıymış kimi uzun bir qaçısa hazırlanarddı. Bir yaylaq mehi yalayardı üzlerini. O bəyaz səs həmişə eyni yoldan keçərdi. Onun keçəcəyi yolun iki tərəfində hər kəs öz işindən ayrılar, bütün oyunlar "yağış"dan sonraya təxirə salınardı. Bir ağ yağış başlardı, saatları sovurma şəkərə çevirən, Günəşin şəkər bürcünə girdiyi, şipşirin müjdəli ağappaq bir yağış. Ağ buludun gəldiyini bir-birlərinə müjdələyən uşaqların şən səsləri yüksələrdi tozlu yollarda.

-Hacı Baba gəlir! Hacı Baba gəlir!

Hər həftə dolu kimi yağıb keçərdi Hacı Baba. İri, ağ qanadlı bir quş kimi uçaraq gələrdi. Uşaqlar ona doğru qaçardı. Hacı Baba məhəlləyə girincə velosipedinin sükanını buraxar, iki əlini

yana açardı. Küləyin dalğalandırdığı ağ önlüyünün ətkləri dalğalanar, ağ bir göyərçin kimi qanadlanardı. Hacı Baba və uşaqlar bir-birlərinə yaxınlaşdıqca səslər də qarışardı. Üzündən əskik olmayan o təbəssümlə uşaqlara şəkər yağdırar, qışqıra-qışqıra yoluna davam edərdi.

-Özü gedir! Özü gedir!

Uşaqlar özü gedən o ağ və bərəkətli səsin arxasına düşdüyü zaman, məhəllədə bir qəhqəhə tufanı və səs-küylü bir qaçış başlardı. Uşaqlar dillərində şən bir təkərləməylə bir çay olub axardılar velosipedin arxasından. Hacı Baba özü də şən bir təkərləməydi onların dilində. Qaçarkən elə hey bir ağızdan qışqırdılar.

-Hacı Baba bəri bax! Qulağına dəri tax! Hacı Baba bəri bax! Qulağına dəri tax!

Bütün varını şəkərə çevirib uşaqlara paylayan, ağlara bürünmüş bir könüllü dəli idi Hacı Baba. Bir yaylaqdan enib keçdiyi tarlalara bərəkət bağışlayan ağ köpüklü bir çay idi. Pambıq kimi idi saqqalı. Başındakı şapka, ayaqlarındakı ayaqqabılar, paltarının üstündən geydiyi uzun önlüyü, velosipedi, velosipedinin sükanına bağladığı lentlər, ön təkərin iki yanındakı rüzgargülləri, uşaqlara yağdırdığı şəkərlər, söylədiyi ilahilər... hamısı ağ idi, ağappaq.

Uşaqların üfünə dümağ bir bulud idi o. Keçdiyi küçələrə şəkər olub yağar, onun yağdırdığı şəkərlərə yetişmək üçün dəlicəsinə qaçardı uşaqlar. Hacı Baba hər dəfə əlini cibinə salanda, təkərləmə söyləyən uşaqların səsi kəsilərdi bir an. Yağışı gözləyərdilər. Hacı Baba şəkərləri havaya doğru atanda qışqırıqlar yenidən yüksələrdi. Uşaqlar məscid həyatində yem görmüş göyərçinlər kimi şəkərlərin düşdüyü yerə yığışardı.

Yemləri yığan göyərçinlər, "Hacı Baba bəri bax! Qulağına dəri tax!"- deyər qışqıraraq yenidən velosipedin arxasına düşərdilər. Uşaqların bu qışqırıqlarını eşitmirmiş kimi arxasına heç baxmazdı "özü gedən." Hər gün başqa bir məhəlləyə yağan o bərəkətli, ağ bulud, hər gəlişində arxasına şəkərlər və xoşbəxt uşaqlar səpələyərdi... Uşaqlar yorulanda onun da səsi uzaqlaşar, qollarını bir quşun qanadları kimi çırparaq uçar, süzər və xəyal kimi gözdən itərdi Hacı Baba.

Heç kəsi yox idi onun, təkbaşına yaşayardı. Şəkər yağdırdığı məhəllələrdən köhnə maqnitofon, radio, saat, qaz sobası... nə tapsa satın alar, onları təmir edərək qəsəbə bazarında satardı... Qazandığı

bütün pulları şəkərə verər, uşaqların xoşbəxtliyi üçün xərcləyər.

Bəzən velosipedinin arxasında böyük bir limonad küpü ilə gəlirdi. Bir limonad seli olub axardı. Məktəblərin qapısında gözləyər, uşaqlara limonad paylayardı. Tənəffüs zəngi çalınanda, uşaqların hücumuna uğrayardı. Əlindəki uzun çömçəsiylə stəkanları doldurub uşaqlara verərdi. Şagirdlər onun ətrafına yığışar, hərəsi bir tərəfindən çəkər, üst-başını dartışıdırar, qollarından, çiyinlərindən asıldılar.

Təmir etdiyi əşya radiodursa "özü danışır!" , qaz sobası olsa "özü yanır!"- deyər qışqıra-qıçqıra satardı təmir etdiyi mallarını. Bir kasetə öz səsini yazar, sonra düyməni basıb, oradan uzaqlaşardı. Təmir edilən maqnitofon həm öz reklamını, həm də digər əşyaların reklamını edərdi. Hacı Baba uzaqlaşanda isə axşamdan öz səsini yazdığı kaset maraqlı alıcılara uzun-uzadı izah edərdi:

"Mən danışaram. Danışmağı bacarıram. Mahnı da söyləyirəm, ilahi də. Hətta azan belə oxuyuram. Baxın bu qaz sobası da özü yanır. Bu saat da vaxtı özü söyləyir. Bu radio isə düz beş dil bilir... İstəyirsiniz sizə bir ilahi söyləyim..."

Və Hacı Babanın ağappaq səsiylə bir ilahi başlardı:

Mən gedərəm yana- yana,
Eşq boyadı məni qana,
Nə aqiləm, nə divanə
Gəl gör məni eşq neylədi.

Bəzən gözdən itərdi. "Yenə ucdu bizim dəli" -deyərdilər arxasınca. Həccdən dönənlər and-aman edib, Hacı Babanı Kəbədə gördüklərini söyləyərdilər. Dəli idimi? Vəli idimi? Kimsə bilməzdi. Amma o, "ağlın sirdaşı dəlilikdir, ey canlar"- deyərdi həmişə. Həcc mövsümündə "uçdum getdim, uçdum gəldim. Özüm getdim, özüm gəldim" - deyər, keçərdi məhəllədən. Uşaqların üstünə şəkər yerinə xurma yağdırardı.

Yanvar ayı idi. Qar üç gün dayanmadan yağmışdı. Qocalar o günə qədər elə bir qış görmədiklərini söyləyirdi. Külək heç susmur, gecələr yağın qarı sovururdu. Evlərin şimal tərəflərini qar elə örtmüşdü ki, damlar belə görünməz olmuşdu. Bütün qəsəbə ağ bir örtüyə təslim olmuşdu. Günorta azanından əvvəl bir ölü azanı yüksəldi minarələrdən. Bəyaz bulud ölmüşdü.

...Dümağ gəlirdi məhəlləyə. İri, ağ bir quş kimi uçurdu küçələrdə. Bir şəkər yağışı idi o. Günortaya yaxın ilıq bir küləklə, ağ bir səslə gəlirdi. Dümağ bir gündə, bir fırtınayla getdi və bir daha heç gəlmədi özü gedən. Nə o səs keçdi məhəllədən, nə də şəkər bürcünə girdi mövsümlər...

O gündən sonra oyunlarını heç təxirə salmadı uşaqlar...

ŞAH QARTAL

(hekayə)

Qaçaq idim, canı şəhərlərə sığmayan qaçaq. İnsan yeyən şəhərlərdən qaçardım.

Bir çiçəyi toxum tökərkən tapdım, bir gülü ucqarda açarkən yaxaladım. Mən bir payız qaçağı idim, o da bir bahar qaçağı...

Neçə dəfə tırtıllar qanadlandı, quş olub uçdu önümdən... Bığları buz tutmuş bir ovçuydum, qar qaçağıydım. Qayaların əks-sədasını, Su sonasını, tumarlı Qız quşunu, Çəmən bülbülünü... izləyərkən, özümdən də qaçmışdım.

Dağlara qaçardım. Yar sinəsi kimi rahatlıq gətirən dağlara. Bəzən təkbaşım, bəzən də dəlisov yoldaşlarla. Alaca şəfəqlərdə bir yaylaq yeli dolardı içimə. İçim vulkan kimi qaynar olardı, amma, di gəl, titrətmə (malyariya) xəstəliyinə tutulmuş kimi titrərdim.

Şəhər obaşdan üsulca, səssizcə qaçardım. Dik yamaclı, sərt qayalı vadilərdə axardım. Şəhər bir qulyabanu olub kəsərdi yolumu... Dəlicəsinə özümü şəhərə çırpardım. Sularım qabarar, daşardım və

tərsinə axardım. Coşğun bir sel kimi dağlara, dağlara doğru çağlayardım...

Məni udan, məni yox edən şəhəri tərki etmək, qatı bir sis təbəqəsindən, uğultulardan, dər küçələrdən, nəhəng binalardan qurtulmaq istəyirdim. Bir dağa dırmaşıb şəhərə yüksəkdən baxmaq, şəhəri ayaqlarım altına almaq istəyi böyüyürdü içimdə.

Dan yeri ağarmadan düşdüm yollara. Arabanın gedə biləcəyi yerə qədər getdim. Axşamdan yağan qar bütün izləri silmişdi. Önümdə hamar, ağappaq bir yaylaq dururdu. Qarşımda bütün zəhmiylə dayanan dağ bu yaylağın sahibi kimi idi. Dağa tərəf baxanda arxadan güclü bir külək əsdi. Yarışa hazırlaşan köhlən kimi inadlaşdım, səbrsizləndim.

Çəkmələrimi geyinib, əlcəklərimi taxdım. Papağımı başıma keçirib, tüfəngimi çiynimə asdım. Ov gödəkçəmi yoxladım; çörəyim, suyum, bıçağım, fişənglərim, çaxmağım, siqaretim - hamısı qaydasındaydı.

Arxamca ahəngdar qar səsləri və iri izlər buraxaraq, dağa doğru yeriməyə başladım. Qıvrıla-qıvrıla dağın yüksək yamaclarına qədər uzanan dərin bir vadiyə girdim. Mən dırmandıqca, səslər də dəyişirdi. Təbiət öz diliylə danışmağa başlayırdı. Külək səsi, quş səsi, qar səsi!.. Mən susub dinləyirdim, təbiətin dilindən nəğmələr eşitmək istəyirdim bəlkə də...

Yeridikcə kürəyimdə ağırlaşan tüfəngi daha çox hiss etməyə başlamışdım. Bir yandan gedir, bir yandan ovçuluğu, tüfəngi və özümü mühakimə edirdim. Öyrənmə mərhələsini çoxdan keçmişdim. Sərhədləri adlamış, hədləri aşmışdım neçə ildir. Qənimət ovçuluğu mənə görə deyildi. Gənc ovçulara təcrübələri, metodları, bütün bunları öyrətmək istəmirdim. Ov ilə ovçu arasındakı tarazlığın aqlın təhrikedici gücylə onun əleyhinə pozulması məni bezdirirdi. Təbiətdəki hər canlıya məhəbbətlə baxırdım.

Bəs niyə bəzən onların arxasından bir gözümü qapayıb, böyük bir gurultu çıxarırdım? - Düşündükcə, addımlarım yavaşdı. Bir ağırlıq çökdü üstümə. Sanki qayalar mənim üzərimdə yeriyirdi. Tüfəngi çıxarıb, bir qayaya dayadım. Böyük bir qayanın daldasında üzümünə oturdum. Ayaqlarım altında qalan əngin düzənliyə baxdım. Sonra dərin bir düşüncəyə daldım. Rənglər, səslər dəyişdi birdən. Köhnə zamanlara getdim.

Ağappaq qarın üstünə qanını səpələyərək can hayında qaçan bir dovşan keçdi önümdən. Dovşanın qanlı izinə düşdü bir ovçu. Dovşan yorğunluqdan və aldığı yaranın təsiriylə halsız düşdü, az sonra. Ovçu heyvanın yalvaran, imdad diləyən baxışlarını görmədi belə. Onun qulaqlarından yapışmış yerə yatırdı, parlayan bıçağını dayadı boğazına. Qar içində çırpınan başsız bir gövdə qaldı geridə. Bir də hələ gözləri qapanmamış, qulaqları titrəyən bir kəllə...

Yanımdakı qayaya dayadığım, lüləsini qürurla göyə dikən silaha ikrahla baxdım. İçim sızladı birdən. Boğazıma dayanmış bir bıçaq deşdi qırtlağımı, nəfəs almağa çətinlik çəkdim, boğuldum sanki...

Bir xınalı kəklik sürüsü qalxdı sonra gözlərimin önündən, bir gurultu qopdu. Havaya barıt qoxusu yayıldı. Kəkliklərdən ikisi heç qanad açmadan bir daş kimi yerə düşdü. Tüfəngin lüləsindən, vıjıltıyla çıxan qırmalara tuş gəldi xınalı sinələri. Küləyi yaran qanadları bir daha açılmadı. Cansız qaldılar qar içində. İkisinin də ağzından qan gəlirdi. Ağappaq qar onların qanları ilə xınalı olmuşdu. Sürünün qalanları çox uça bilmədilər. Qar təzəydi. Qanadları islanmış, tüklərinin uclarını buz tutmuşdu kəkliklərin. Qanadları ağırlaşan bədənlərinə tab gətirmirdi artıq. Ovçu isə qara batıb çıxaraq qaçmağa çalışan xınalı kəklikləri toplayırdı... Ürəyim ağzıma gəlirdi, qarın içində batıb qalmışdım...

Bir yaşılbaş ördək endi göllərə, bir sona nazlandı qamışlığın arxasından. Gözlərində qırmızı sürməsi, köksündə gümüş lələkləri olan bir telli durna qondu ürəyimin üstünə. Bir quş yağışı başladı sonra. Göy qumrular, qaya göyərçinləri, bildirçin bələdçilər, çalı quşları, təqlidçi quşlar, ardıç quşları... və sət, ani uçuşlarıyla qaraquş... Üzümə qar sovruldu. Sovrulan qar deyildi, bəlkə də əbabil quşları daş-qalaq edirdi məni.. Qorxdum.

Tüfəngimi aldım və boşaltdım içindəkiləri. Yan tərəfimdəki yüksək qayalığa doğru dırmaşmağa başladım. Qayalığa çıxıb, şəhərə doğru yenidən baxdım. Qatı bir sis örtmüşdü şəhəri. Duman içində yox olmuşdu şəhər. Ayaqlarımı yerə möhkəm basdım. Öz aləmində əzdim şəhəri. Ona təpədən baxdım. Fəth etdim şəhəri.

İrəlidəki təpəyə doğru getdim. Məndən öncə bir kəklik sürüsünün getdiyini hiss etdim. İzlər bir az öncə oradan keçdiklərini söyləyirdi. Burada, yaxında olmalıydılar. Hətta sürünün gözətçisi məni görmüş olmalıydı. Dərhal ətrafimdəki yüksək nöqtələrə baxdım. Bəli, qayanın başındaydı gözətçi kəklik. Göz - gözə gələndə sürətlə qayadan endi. Qanad səsləri gəlmədi. Yəqin, qanadları islaq və yorğun idi. İzləri ilə getməyə başladım.

Ara - sıra dayanıb onları görməyə çalışırdım. Bir neçəsini sezmişdim. Qayaların diblərinə sinə-sinə irəliləyirdilər. Ürəklərinin döyüntüsünü eşidirdim. Qorxaq və ürkək idilər, məni sezmişdilər, amma heç biri tüfəngimin boş olduğunu bilmirdi. Bir səs gözləyirdilər, "gummm"- deyə bir səs. O səsi eşidincə, qanadlarına son dəfə güc verib, özlərini bir az irəliyə atacaqdılar. Onlara yaxınlaşsam da, hələ uçmurdular. Onları uçurub son dəfə arxalarınca baxmaq istəyirdim.

"Qaruuuqv, qaruuuqv" - deyə, bir səs eşitdim birdən. Kəkliklərin qanadlarının nədən tutulduğunu söyləyirdi bu səs. Başqa bir ovçunun sahəsinə girmiş və onu narahat etmişdim. Bu səslər də bir xəbərdarlıqdı. Təpədə bu yerlərin sahibi olan bir qartal dayanmışdı. Qartalların ən güclüsü - Şah Qartal! Göz- gözə gəldik. Heç qorxmur, özündən razı halda gözləyirdi. Gicgahı tünd qəhvəyi rəngdə idi. Kürəyi və qanadları zolaq-zolaq qara və qəhvəyi tüklərlə örtülüyüdü. Qəhvəyi köksü qaraya çalırdı, iri, qüvvətli biləkləri tüklüydü. Pəncələrini qayalara saplamış, sərbəst, qorxusuz, heybətli dayanmışdı. Dimdiyi köksünə doğru bir yay şəklində əyilmişdi. Düşməncəsinə baxan gözlərindən atəş yayılırdı sanki.

Gedirdim. Qartal mənə xəbərdarlıq etməyə davam edirdi. Kəkliklər iki ovçunun ortasında qalmışdı. Qartal olan qayalığa yaxınlaşdım. Birdən önümdəki qayalıqlardan kiçik daşlar da qanadlandı: "Pırrr! Pırrrr! Pırrrrr!"

Qayalıq qanad səsiylə doldu. Kəkliklər yerdən üç - beş metr uzaqlaşmamış, Şah Qartal düşməncəsinə sürüyə cumdu. Kəkliklər xəfif bir mehdən dalğalanan parça kimi süzüb üstlərinə şığıyan qartalın qorxusundan halsız-halsız yerə endilər. Hamısı qayanın dibinə girib, hərəkətsiz gözləməyə başladı. Bir qayanın daldanacağında gizləndim. Kəkliklərin çoxunu görürdüm. Artıq məndən deyil, başları üzərində fırlanan nəhəng quşdan qorxurdular.

İlk həmləsi boşa çıxan qartal qayalığın üzərində qara bulud kimi fırlanırdı. Mənim gizləndiyim yeri də bilirdi. Odur ki, kəkliklərin yanına enə bilmirdi. Kəkliklərin qoruyucusuydum sanki.

Qartal səs tonunu qalınlaşdırırdı. İndi daha sərt bağırırdı. Mənim getməyimi istəyirdi. Bura aid olmadığımı söyləyirdi durmadan... Qayaların şahı olan bu heybətli quş haqlıydı əslində...

Yenidən şəhərə tərəf baxdım və "yaxşı, yaxşı gedirəm" - dedim Şah Qartal. Geriyə dönüb, cəld uzaqlaşmağa başladım. Qartal bağırdıqca mən də sürətimi artırırırdım, hətta qaçırdım. Yenə qaçaqdım. Bu dəfə bir suçlu kimi qaçırdım. Arada bir dönüb arxama baxırdım.

Şah Qartal sanki bir ayində idi. Özünü unutmuşdu. Qayalıqların üzərində qanadlarını iki yana sallamış, özünü küləyin ixtiyarına vermişdi. Heç qanad çalmadan fırlanır, süzürdü... Kəkliklərin ürək döyüntüsü hələ də qulağımdaydı... Kim bilir, Şah Qartalın iri caynaqları onların hansının qanına batacaq, hansının köksünü parçalayacaqdı...

Mən ovçu deyildim artıq, ovçu deyildim. Bir ov kimi girdim şəhərə...

Azərbaycan dilinə uyğunlaşdıran:
SƏHƏR